

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Pojem nože v českém právním řádu

Každé právní odvětví českého právního řádu může na nůž nahlížet z různých hledisek a jeho postoj k noži je determinován jednak postavením právního odvětví v systému právního řádu a také předmětem úpravy tohoto odvětví. Pokusíme se zde vymezit dva základní přístupy vycházející z povahy českého práva jako součásti práva kontinentálního, které rozlišuje mezi právními odvětvími soukromoprávními a veřejnoprávními.

Každé právní odvětví českého právního řádu může na nůž nahlížet z různých hledisek a jeho postoj k noži je determinován jednak postavením právního odvětví v systému právního řádu a také předmětem úpravy tohoto odvětví. Pokusíme se zde vymezit dva základní přístupy vycházející z povahy českého práva jako součásti práva kontinentálního, které rozlišuje mezi právními odvětvími soukromoprávními a veřejnoprávními.

Z pohledu českého občanského práva jako vůdčího soukromoprávního odvětví je nůž považován za věc ve smyslu § 118 občanského zákoníku. Jedná se o věc movitou. V některých případech lze za příslušenství nože považovat jeho obal jako věc, která náleží vlastníku nože a je určena k tomu, aby byla trvale s nožem užívána (tato situace nastává u nožů, jejichž obaly jsou určeny speciálně k ochraně čepele nože či k ochraně zdraví majitele nože). S nožem jako věcí lze disponovat v souladu s občanským event. obchodním zákoníkem. Majitel nože jej může libovolně zcizovat tzn. může jej prodat, darovat, zastavit, půjčit, odkázat, zničit, opustit aj.

Pracovní právo se soustředí na nůž především jako na předmět užívaný k výkonu práce. V souvislosti s tímto zákoník práce stanoví povinnost zaměstnavateli poskytnout zaměstnancům osobní ochranné prostředky, které musí chránit zaměstnance před riziky vyplývajícími z výkonu práce. V případě práce s ručními noži je-li třeba táhnout nůž směrem k tělu, je zaměstnavatel poskytnout zaměstnanci zástěru odolnou proti proříznutí a probodnutí.

Vzhledem k tomu, že pojmově definičním znakem nože je jeho nebezpečnost, nejrozsáhlejší materii týkající se nože nalezneme především v odvětvích veřejnoprávních, zejména v právu trestním, které v určitých souvislostech hodnotí nůž jako zbraň a v právu správním, které v některých případech upravuje použití nože jako zbraně v souvislosti s ozbrojenými složkami České republiky.

V § 89 odst. 5 trestního zákona nalezneme definici trestného činu spáchaného zbraní pro účely tohoto zákona. Zbraní se tu rozumí, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. Nehovoří se zde o zbraní pouze v technickém slova smyslu (střelná, sečná nebo bodná zbraň), ale jde o jakýkoli předmět způsobilý přivodit zranění, což může být např. kámen, železná tyč, vidle..., pokud tyto nástroje splňují podmínku, že je možno jimi učinit útok proti tělu důraznějším. Nůž dle tohoto vymezení lze považovat za zbraň.

Užitím zbraně k útoku nebo k překonání nebo zamezení odporu je nejen užití zbraně k fyzickému násilí, ale i její užití k působení na psychiku poškozeného, tj. k hrozbě. Trestný čin je spáchán se zbraní i v tom případě, když zbraň není přímo pachatelem ke spáchání trestného činu použita, ale pachatel ji měl za tímto účelem při sobě, proto aby ji dle potřeby použil k útoku, překonání či zamezení odporu.

V souvislosti s užitím nože dle trestního práva je nezbytné zmínit institut nutné obrany (§13 trestního zákona). Stav nutné obrany je důvodem vylučujícím nebezpečnost činu pro společnost a tím i jeho protiprávnost. Podstatou institutu nutné obrany je odvrácení útoku na zájmy chráněné trestním

zákonem a to činem, který by byl jinak trestným činem namířeným proti útočníkovi. Ten, kdo odvrací nebezpečný útok, jedná v souladu s trestním zákonem a nikoli proti jeho účelu vzhledem k tomu, že chrání stejné zájmy jako trestní zákon a tento čin v podstatě nahrazuje zásah veřejných orgánů. Čin provedený v nutné obraně tedy nelze sankcionovat, jelikož nejde o čin trestný. Podmínky nutné obrany jsou vymezeny v § 13 trestního zákona. (Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajících útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.) Z tohoto vyplývá, že jedním z předpokladů nutné obrany je, že musí jít o odražení útoku přímo hrozícího či trvajících, který ohrožuje společenské vztahy chráněné trestním zákonem. Obrana musí odpovídat povaze a nebezpečnosti útoku tj. musí být tak intenzivní, aby útok odvrátila, ale nesmí být přehnaně silnější. Obránce tedy může použít i nože v případě, že půjde o přiměřenou obranu. Nelze však na obránce požadovat, aby dal přednost slabšímu, ale nejistému prostředku. V případě, že by obrana byla nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku, šlo by o vybočení z mezí nutné obrany, tedy o exces, který je pro společnost nebezpečný a trestný podle toho, jaká skutková podstata trestného činu by takovým jednáním byla naplněna. Nutnou obranu lze provádět pouze po dobu trvání trestného činu, respektive až do jeho faktického dokončení, tedy do doby, kdy již nehrozí další škoda. Jednání až po tomto okamžiku by již bylo pouhou mstou.

Některé předpisy správního práva, týkající se zejména ozbrojených složek státu, stanoví, co se rozumí zbraní v dosahu jejich působností. V těchto předpisech je tento pojem definován různě. Obecně však platí, že je formulován úžeji než obecný pojem zbraně v § 89 odst. 5 trestního zákona. Ze speciálních předpisů pak vyplývají podmínky užití, které jsou většinou konkrétnějším ustanovením o nutné obraně.

Podle zákona č. [283/1991](#) Sb. o České policii se zbraní rozumí zbraň střelná, bodná, sečná, nejde-li o speciální zbraň dle tohoto zákona. Lze dovodit, že nůž spadá pod toto vymezení. Stejně vymezení nalezneme i v zákoně č. 13/1993 Sb. celním zákoně.

Jiné předpisy např. zákon č. [553/1991](#) Sb. o obecní policii, zákon č. [154/1994](#) Sb. o BIS, zákon č. 76/1959 SB. o některých služebních poměrech vojáků aj. upravují pouze použití střelné zbraně.

S pojmem nože se v českém právním řádu setkáme pouze výjimečně. Nenajdeme zde jeho definici a vždy je nutno zkoumat okolnosti každého jednotlivého případu. S nožem vzhledem k jeho základní charakteristice se nejčastěji setkáme v souvislosti s pojmem zbraně, jehož definice není jednotná a je proto nezbytné posoudit, zda nůž jako zbraň spadá pod vymezení pojmu zbraně v jednotlivých právních předpisech.

Marie Janšová, Gabriela Molnářová

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké](#)

konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“

- Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody
- Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice
- Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?
- Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení
- Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?
- Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury